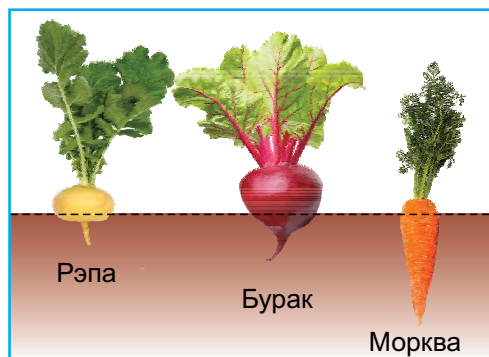

§ 25. Відазмяненні караня

Акрамя ўсмоктвання вады, мінеральных рэчываў і замацавання расліны ў глебе, карані могуць выконваць і іншыя функцыі. У гэтых выпадках у многіх відаў раслін разам са звычайнымі ўтвараюцца відазмененыя карані: запасальныя, карані-прысоскі і інш.

Мал. 115. Караняплоды

Запасальныя карані. Калі карані выконваюць функцыю запасання пажыўных рэчываў, яны становяцца тоўстымі, мясістымі і ўтвараюць **караняплод**. Калі вы яшчэ рэпу, буракі ці моркву, вы яшчэ вялікі карань з назапашанымі ў ім пажыўнымі рэчывамі. Ніжняя частка караняплода па сваім паходжанні — гэта галоўны карань, верхняя —

сцябло (мал. 115). Караняплоды ўтвараюцца ў двухгадовых раслін. Запасныя пажыўныя рэчывы (крухмал, цукры і інш.) адкладваюцца ў галоўным карані да канца першага года жыцця. На наступны год пасля перазімоўкі караняплода гэтыя рэчывы расходуюцца на ўтварэнне і рост сцябла, лістоў і кветак. Караняплоды ўтвараюцца ў многіх агароднінных і кармавых раслін: *морквы, буракоў, рэдзькі, рэпы, радыскі* і г. д.

У *вяргіні, чысцяку, начной фіялкі, батату* запасальную функцыю выконваюць патоўшчаныя бакавыя або прыдаткавыя карані. Іх называюць **каранёвымі шышкамі** або **каранёвымі клубнямі** (мал. 116).

Карані-прысоскі. У раслін, якія паразітуюць на іншых раслінах, утвараюцца **карані-прысоскі**. Яны пранікаюць у тканкі расліны-гаспадара і паглынаюць з іх ваду і пажыўныя рэчывы. Карані-прысоскі характэрныя для *павітухі*

Мал. 116. Вяргіні і каранёвыя шышкі расліны

(мал. 117), *амялы* (мал. 118) і іншых раслін. Вы, напэўна, звярталі ўвагу на невялікія, густыя, зялёныя кустыкі са скурыстымі лісцікамі, якія сядзяць высока на галінках таполяў, клёнаў. Яны нагадваюць гнёзды. Гэта і ёсць *амяла белая*.

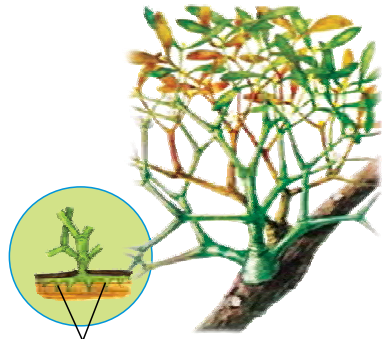
Такім чынам, карані могуць відазмяняцца і выконваць розныя функцыі. Вызначыць, што гэта карань, заўсёды можна па адсутнасці на ім лістоў.

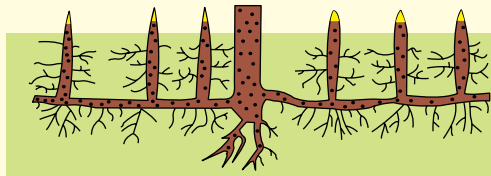
Мал. 117. Павітуха на крапіве

Мал. 118. Амяла

Карані-прысоскі

► **Дыхальныя карані** выконваюць функцыю дадатковага забеспячэння расліны кіслародам. Утвараюцца яны, напрыклад, у *вярбы ломкай*, калі яна расце па багністых берагах рэк. Такія карані растуць вертыкальна ўверх, пакуль не дасягнуць паверхні глебы. Па міжклетніках дыхальных каранёў паветра перамяшчаецца ў больш глыбокія карані, якія знаходзяцца ва ўмовах недахопу кіслароду. Дыхальныя карані ўтвараюцца таксама ў некаторых трапічных дрэў, якія растуць на забалочаных глебах.

► У *плюшча прыдаткавыя* карані відазмняюцца ў **прычэпкі**, якія садзейнічаюць падняццю сцябла па вертыкальнай апоры. Гэтая асаблівасць дазваляе выкарыстоўваць плюшч для вертыкальнага азелянення.

Вывады. ■ Відазмяненні караня звязаны з прыстасаваннем да выканання пэўных функцый. ■ У запасальных каранях (караняплодах, каранёвых клубнях) назапашваюцца пажыўныя рэчывы для перажывання неспрыяльных (халодных або засушлівых) перыядаў. ■ З дапамогай каранёў-прысосак расліны-паразіты паглынаюць пажыўныя рэчывы і ваду з раслін-гаспадароў.

Праверым сябе. 1. У якіх выпадках назіраюцца відазмяненні каранёў? 2. Што ўяўляе сабой караняплод? 3. У чым падабенства і адрозненне караняплодаў і каранёвых клубняў? 4. Якія караняплодныя расліны вы ведаеце? Што вы можаце сказаць пра гэтыя расліны? 5. Як вы лічыце, з якой мэтай расліны назапашваюць пажыўныя рэчывы ў каранях?